

Losonczy Ágnes

AZ IDŐSEK IDEJE¹

DOI 10.35402/kek.2023.4.8

[...]

„Ezért tanultam járni
Ezekért a kései, keserű léptekért.”
(Pilinszky: Apokrif)

Az „idős” szó gyökere az „idő” Az időseknek ugyan sok hiányuk van egészségből, pénzből, megbecsülésből, kapcsolatkból, de abból bőségük van, amit elhasználtak: az időből. Ez gazdagságuk és szűkösségük forrása.

Meg kell birkóznunk a jelenel, tisztességesen elszámolni a múlttal, tudni, hogy az élet a vége felé közeledik, mégis a jövőbe kell nézni, mert a jelen értelmét veszti, ha nem tart valamerre, akkor is, ha ebből a jövőből minden bizonytalansággal kevesebb adatik, mint amennyi a múltból jutott.

Az életidőben együtt jelenik meg a *biológiai, a történelmi és a társadalmi idő*.

[...]

A biológiai létben a saját életidő és történelmi idő összefonódik. Az idő halad, az életóra jár, a kettős idő mindig kettős feladatot ad: alkalmazkodni kell a társadalmi-történelmi változásokhoz (adaptációs probléma) és alkalmazkodni kell a saját korból adódó életfeladatokhoz (identifikációs feladatok). Az életfordulók kritikus, olykor krízispontjai a társadalmi fordulatokba épülve fokozhatják a nehézségeket, és gyakran súlyosbítják az egyéni válságokat is, vagy megfordítva, segíthetnek átemelkedni és megoldani válságos helyzeteket. A történelmi feltételek alaposan beleavatkozhatnak abba, hogy milyen öregséghez érkezett el az ember. Az elmúlt időszak tapasztalatait magukban hordják az öregek, nem csupán emlékezetükben, hanem reflexeikben, sőt zsigereiben.

Minden társadalmi és történelmi hatás megtörhet a személyiség módosító erején. A személyes adottságok, a belső késztetések, a válaszoló és kihívó energiák felfogják és alakítják a kapott hatásokat. Minden ember egyszeri, egyedi teljesség, korábban soha nem volt, a jövőben sohasem lesz azonos *entitás*.

Ezért is igaz, hogy a mindenki számára adott közös sors feltételei között számos egyéni változat

lehetséges. Az életutak, a túlélési módok egyéni variánsainak sokféleségeit láthatjuk, mert mindenkor és mindenkinél, az egyéniség „válasza” módosítja az azonos feltételeken belül még az öregezésben is az öregedés módját, sőt felerősíti az énerő szerepét.

Az életidő növekedésének vívmánya és a társadalom teherviselő képességének kudarca.

Nagy vívmány: az életkor meghosszabbodása.

[...]

De az életkor növekedésének vívmánya visszaütött a felkészületlen társadalomra, a szociális és egészségügy ellátás feladatait megsokszorozta. Különösen súlyos gondokkal jelentkezik ez a világdilemma, a kelet-európai társadalmak átalakulásának időszakában. A mai társadalomban az élet utolsó szakaszának végeredménye sokszor kárhoztatta sivár sorsra, az egyéni is sokat megélt idős generáció tagjait. A szocialista propagandában annyit hangoztatott „megérdemelt jutalom” érdemtelen életzárásá változott.

Egyszerre kell átélniök az időseknek öregezésükkel szervezetük fizikai romlását, a társadalmi aktivitás elhagyásával, a nyugdíjazással a kiszorulást a társadalom perifériájára; a tudás szerkezetének változásával és a modernizálódással ismereteik elavulását; a gazdaság tönkremenetelével a nyugdíjasok elértéktelenedését, s ennek következményeként a gazdasági lerobbanásukat, az elszegényedést, sőt pauperizálódást. Azzal, hogy „rászorulttá váltak”, az önértékelésük, önbecsülésük leromlását; a rendszer-változásokkal pedig a saját múltjuk többszörös átértékelődését – aszerint, hogy mi jellemezte korábbi élettevékenységüket - az új társadalmi változások fel- vagy leértékelik azt.

Az már csak mindent átszövő járulékos elem, hogy a jelenben uralkodó kultúra az ifjúság kultuszát sugározza: külsőségekben éppúgy, mint képességekben, a gyorsaság, az adaptivitás, a versenyképesség, az előretörő agresszió, olyan tulajdonságok, amelyek par excellence nem jellemzően tartoznak az idősek tulajdonságai közé. Mindennek következményeképpen az élet záróideje, a derűs vagy legalábbis tiszteletreméltó betakarítás ellehetetlenül, jó esetben megnehezedik.

[...]

¹ Megjelent: Kultúra és Közösség. 1999. 2. 5-12.

Minden szükösségben élő társadalom másképpen kegyetlen a maga öregeivel, ha azok rászorultakká válnak.

[...]

A szemeállítás, ami a fiatalok és idősök között az amúgy is élő kommunikációs és társadalmi szakadékokat, illetve törést jelenti, a szó szoros értelmében kenyértörésig vihető.

Ezért nemcsak azt a kérdést kell feltenni, amit oly gyakran hallunk, hogy mennyibe kerülnek az öregek a társadalomnak, hanem úgy is megfogalmazhatjuk a problémát, hogy mennyibe került az öregeknek ez a társadalom.”

[...]

*Fortepan / Fortepan/Album050
Budapest. Margit hid és a Parlament a budai alsó rakpartról nézve. Távolban a Gellért-hegy. (1900)*